

Agricultural Policies in OECD Countries: Monitoring and Evaluation 2005

Summary in Slovak

Poľnohospodárska politika v krajinách OECD: Sledovanie a vyhodnocovanie 2005

Zhrnutie v slovenčine

KRÁTKY SÚHRN

Celková úroveň pomoci producentom sa od konca 90-tych rokov v rámci OECD ako celku zmenila iba minimálne. Jej pomer klesol z 37 % celkových príjmov fariem (v rokoch 1986–1988) na 30 % (roky 2002–2004), na túto úroveň sa však dostala už pred siedmimi rokmi v rokoch 1995–1997. Ročné výkyvy odzrkadľujú najmä politické opatrenia na obmedzenie vplyvu vývoja medzinárodných cien na domáci trh. Politické reformy sa orientovali na zmenu spôsobu, akým bola pomoc poskytovaná producentom, s výrazným odklonom od opatrení naviazaných na produkciu. Aj keď tento presun môže počas nasledujúcich rokov pokračovať, opatrenia naviazané na produkciu sú stále pri podpore producentov v mnohých krajinách prevažujúce, čo má za následok podporu zvýšeného objemu produkcie, deformáciu trhu a prispieva k nižším svetovým cenám poľnohospodárskych komodít. Okrem toho, sa niektorých oblastí poľnohospodárstva reformy prakticky nedotkli a je veľmi potrebné venovať tomuto faktoru pozornosť. Napriek odklonu od opatrení naviazaných na produkciu, je príklon k politike zameranej na jasne definované ciele a príjemcov zatiaľ iba náznakový. Na zabezpečenie politiky s prehľadnými procesmi, prispôsobených špecifickým okolnostiam a flexibilne reagujúcich na meniace sa priority je potrebné ďalšie úsilie.

Poľnohospodárstvo OECD je naďalej charakterizované vysokou úrovňou pomoci s veľkými rozdielmi medzi krajinami.

V roku 2004 sa celková hodnota pomoci producentom v krajinách OECD odhadovala na 279 miliárd dolárov alebo na 226 miliárd eur. Percentuálne predstavovala odhadovaná pomoc pestovateľom (PSE – Producer Support Estimate) 30 % celkových príjmov fariem, čo je rovnaká úroveň ako v roku 2003. Spolu s podporou pre všeobecné služby využívané poľnohospodárskym sektorom ako sú výskum, infraštruktúra, inšpekcia, marketing a podpora predaja, predstavovali celkové výdavky na podporu poľnohospodárskeho sektora v roku 2004 1,2 % z HDP krajín OECD.

V rámci OECD predstavovala pomoc producentom v rokoch 2002–2004 v Austrálii a na Novom Zélande menej ako 5 % ich celkových príjmov. V Kanade, Mexiku a Spojených štátoch to bolo priemerne 20 % a v Turecku 25 %. S 34 percentnou úrovňou pomoci bol priemer v EÚ¹, vyšší ako priemer OECD (30 %). Pomoc pre producentov v Japonsku a Kórei predstavovala v priemere okolo 60 % ich príjmov, priemer na Islande, v Nórsku a Švajčiarsku bol 70 %.

Od obdobia 1986–1988 úroveň pomoci producentom klesla vo väčšine krajín, na rovnakej úrovni ostala v Nórsku a naopak stúpla v Turecku. K najväčšiemu poklesu pomoci došlo v Kanade, ďalšie výrazné obmedzenia nastali v Mexiku (od roku 1991–1993) a na Novom Zélande. Spomedzi krajín s vysokou úrovňou pomoci pristúpilo k najväčšiemu zníženiu Švajčiarsko. Celková podpora poľnohospodárstva v krajinách OECD klesla z 2,3 % medzi rokmi 1986–1988 na 1,2 % HDP v období 2002–2004.

Tento trend je podobný vo všetkých krajinách OECD okrem Turecka, kde podiel celkovej poľnohospodárskej podpory na HDP stúpol, s prihliadnutím, okrem iného na úrovne HDP a na ich rast.

Na zmenu spôsobu poskytovania pomoci producentom bolo vynaložené väčšie úsilie, ale došlo iba k menším reformám v niektorých sektoroch.

Podiel pomoci orientovanej na vstupy a výstupy, ktorá najviac deformuje produkciu a trh klesol z 91 % celkovej pomoci v rokoch 1986–1988 na 74 % v rokoch 2002–2004. Pokles vo pomoci naviazanej na produkciu sa taktiež odráža na znížení rozdielov medzi producentskými a dovoznými cenami. V roku 1986–1988 bola priemerná producentská cena v OECD celkovo o 60% vyššia ako dovozná cena; v rokoch 2002–2004 sa rozdiel znížil na 30%. K najväčšiemu zníženiu objemu došlo vo Švajčiarsku, EÚ a Nórsku,

¹ Od roku 2004, sa odhady pomoci počítajú pre 25 členských štátov EÚ. Šesť členských štátov EÚ, ktoré nie sú členmi OECD (Cyprus, Estónsko, Lotyšsko Litva, Malta a Slovinsko) je zahrnutých v odhade pomoci, ale nie v súhrnoch za OECD.

teda v krajinách s úrovňou pomoci nad priemerom OECD. Avšak k najväčšiemu zníženiu došlo ku koncu 90-tych rokov. Zníženie tejto formy podpory bolo sprevádzané zvyšovaním platieb odvodených od výsevnej plochy alebo počtu zvierat, prípadne založených na historických nárokoch, vďaka čomu bol dopad na príjmy farmárov minimálny, pričom niektoré platby boli podmienené zhodou.

Rozdiely v podpore jednotlivých komodít sa od obdobia 1986–1988 do obdobia 2002–2004 vo všetkých krajinách znižovali. K najmenšiemu zníženiu došlo v EÚ, Japonsku a Kórei a k najväčšiemu v Kanade a Švajčiarsku. K najväčším obmedzeniam v rozsahu a zlepšeniam v štruktúre podpory došlo v sektore s ovčím mäsom a v sektore obilnín (okrem ryže). Cukor, ryža a mlieko zostali najviac podporované výrobky.

Rozšírenie EÚ bolo významným procesom pre nové aj staré členské štáty.

1. mája 2004 vstúpilo do EÚ desať nových štátov vrátane štyroch členských štátov OECD: Českej republiky, Maďarska, Poľska a Slovenskej republiky. Následkom predvstupových zmlúv, sa obchodná výmena medzi krajinami európskej dvadsaťpäťky zvýšili a po pristúpení sa očakáva sa ďalšie zvyšovanie. Jediná komodita, na ktorej dovoze do desiatich nových členských štátov sa významne podieľajú aj štáty, mimo európskej dvadsaťpäťky je obilie. Pre nové členské štáty EÚ znamenal proces vstupu progresívny nárast úrovne pomoci producentom a podpory všeobecných služieb poľnohospodárstvu. Aj napriek rastu ostáva úroveň pomoci producentom v nových členských štátoch nižšia ako v pôvodnej pätnástke. Vďaka tomu rozšírenie spôsobilo na pokles úrovne pomoci producentom v EÚ o jeden percentuálny bod.

Rozhodlo sa o spôsobe implementácie schémy jednotných platieb v rámci EÚ.

Ako časť reformy CAP z roku 2003, sa väčšina krajín z EU15 rozhodla začať so zavádzaním schémy jednotných platieb v roku 2005, pričom zvyšné krajiny (Fínsko, Francúzsko, Grécko, Holandsko a Španielsko) začnú v roku 2006. Nemecko, Írsko, Taliansko, Luxembursko a Spojené kráľovstvo zvolili maximálne, kým Francúzsko zvolilo minimálne, použitie opatrení na zrušenie viazanosti, ktoré sú súčasťou schémy jednotných platieb. Väčšina krajín bude využívať systém jedinej platby odvodenej na základe historických údajov, Dánsko, Fínsko, Nemecko, Luxembursko, Švédsko a Spojené kráľovstvo, budú používať zmiešaný systém platby na základe historických údajov a regiónu. Nové členské štáty, s výnimkou Malty a Slovinska, zaviedli v r. 2004 systém jednotnej platby na plochu (SAPS) s jednotnou sadzbou (v priemere 48 EUR za hektár naprieč osmičkou) pre všetku poľnohospodársku pôdu, pričom všetkých 10 štátov poskytuje „dorovňavacie“ platby. Vďaka tomuto sa príjmy poľnohospodárstva vo všetkých nových členských štátoch, okrem Cypru, Malty a Slovinska zvýšili. Po prechodnej SAPS fáze, zavedú nové členské štáty schému jednotných platieb platby na báze regionálneho modelu.

V roku 2004 došlo k výraznému pokroku v existujúcich podporných programoch.

V Spojených štátoch amerických nižšie ceny obilnín viedli k významnému zvýšeniu podpory najmä prostredníctvom pôžičiek na predaj a platobných programov na potlačenie vplyvu poľnohospodárskeho cyklu. EÚ sa rozhodla, že platby naviazané na plodiny pre olivový olej, chmeľ, bavlnu a tabak budú postupne začlenené do schémy jednotných platieb od roku 2006 (2005 pre chmeľ). Kanadský program na stabilizáciu poľnohospodárskych príjmov nahradil viacero podporných opatrení a vo Francúzsku, Taliansku, Kórei a Španielsku došlo k rozšíreniu programov poistenia. Niekoľko krajín znížilo dane alebo ponúklo dotácie na kompenzovanie vysokých cien pohonných látok. Núdzové platby v prípade prírodných katastrof boli poskytované v mnohých krajinách.

Významnou zložkou programu Swiss AP 2004–2007 je postupné odstraňovanie mliekarenských kvót. Spojené štáty ohlásili odstraňovanie tabakových kvót od roku 2005 a ich nahradenie desaťročnou výkupnou kvótou. V Japonsku bola zavedená do systému kontroly produkcie ryže väčšia flexibilita, keďže sa vládne nákupy sa uskutočňujú cez tendre a nie za stanovené ceny. Nórsko zvýšilo možnosti súkromného obchodovania pre kvóty na mlieko.

Politiky týkajúce sa agroenviromentálneho prostredia a kvality potravín sa vyvíjajú.

Austrália, Kanada, Mexiko a Spojené štáty zaviedli opatrenia na zlepšenie alokácie a použitia vody. Nórsko zaviedlo rámec na lepšiu koordináciu a zacielenie agroenviromentálnych platieb. Enviromentálne požiadavky krížového plnenia pre podporné platby sa stali povinnými v EÚ a boli zavedené v Japonsku. Dánsko a Nórsko zvýšilo dane pre poľnohospodárskych znečisťovateľov. Niekoľko krajín zaviedlo systém vysledovateľnosti vrátane GMO potravín alebo reštrukturalizovalo nariadenia a smernice pre potraviny.

Reformný proces ovplyvnia obchodné zmluvy a poľnohospodárske panelové diskusie WTO.

V roku 2004 sa skoro všetky krajiny OECD nachádzali v buď záverečnej alebo v úvodnej fáze implementácie dvojstranných alebo regionálnych obchodných dohôd. Aj keď tieto vo všeobecnosti zahŕňajú aj poľnohospodársku zložku, citlivé produkty sú často vyňaté zo liberalizačného záväzku. Po zastavení v septembri 2003 bolo kolo rokovaní Doha Development Agenda (DDA) v roku 2004 obnovené. Pokrok nastal vo vytvorení rámca pre poľnohospodárstvo, ale množstvo dôležitých detailov treba ešte stále dohodnúť. Kým bilaterálne/regionálne dohody môžu spôsobiť úpravu niektorých politík, pokrok na mnohostrannej úrovni je omnoho viac potrebný na posilnenie procesu poľnohospodárskej reformy.

Sčasti ako výsledok oneskoreného uzavretia kola DDA, počet panelových diskusií WTO týkajúcich sa poľnohospodárstva sa zvyšuje. Kým žalobcami boli členské aj nečlenské štáty OECD, žalované boli takmer vždy krajiny OECD. Panelové diskusie pokrývali široký rozsah otázok od domácich platieb, cez vývozné dotácie, umožnenie prístupu na trh, po štátne obchodné podniky a fytosanitárne požiadavky. Výsledok týchto panelových rozhodnutí má významný vplyv na domácu politickú reformu a na mnohostranné záväzky ktoré sú momentálne prejednávané.

© OECD 2005

Toto zhrnutie nie je úradným prekladom OECD.

Rozmnožovanie tohto zhrnutia je povolené iba za predpokladu, že bude uvedené autorské právo OECD a názov originálnej publikácie.

Viacjazyčné zhrnutia sú preloženými výňatkami z publikácií OECD, pôvodne uverejnených v anglickom a francúzskom jazyku.

K dispozícii sú bezplatne v on-line kníhkupectve OECD www.oecd.org/bookshop/

Viac informácií získate v Divízii autorských práv a prekladov OECD Riaditeľstva verejných záležitostí a komunikácie.

rights@oecd.org

Fax: +33 (0)1 45 24 13 91

OECD Rights and Translation unit (PAC)
2 rue André-Pascal
75116 Paris
France

Navštívte našu webovú lokalitu www.oecd.org/rights/

